

80. rocznica Sonderaktion Krakau

Wyprawa Akademicka pamięci Profesorów - za służbę Nauce i Narodowi

Listopad to dla Polaków czas ważnych rocznic. Jedną z nich winna być szczególnie bliska profesorom i studentom krakowskich uczelni. Mowa o słynnej *Sonderaktion Krakau*, podczas której 6 listopada 1939 roku okupant niemiecki brutalnie uderzył w środowisko nauki polskiej.

W samo południe tego tragicznego dnia, policja niemiecka otoczyła Collegium Novum UJ i wdarła się do sali LXVI (obecnie 56) na II piętrze, gdzie przedstawiciele społeczności akademickiej Krakowa oczekiwali na wyższego oficera gestapo - Bruno Müllera. Kilka dni wcześniej prosił on Rektora UJ Tadeusza Lehr-Spławińskiego o zorganizowanie dlań odczytu na temat stosunku Niemiec do polskiej nauki i szkół wyższych. Nasi Akademicy, wierni rzymskiej maksymie *Audiatur et altera pars*, chcieli wysłuchać, co przedstawiciel okupanta ma do powiedzenia, aby znając dobrze język Goethego podjąć dyskusję lub odpowiednio zareagować, gdyby hitlerowski prelegent obraził naród polski i jego kulturę. Przedstawiciel Rzeszy Narodu Niemieckiego okazał się jednak barbarzyńcą, przeprowadzając zamiast zapowiadzanego odczytu akcję policyjną. Wszyscy uczeni zostali brutalnie wyprowadzeni i aresztowani. Łącznie uwięziono 184 osoby, w tym m.in. 142 pracowników Uniwersytetu Jagiellońskiego, 21 wykładowców Akademii Górniczej, trzech Akademii Handlowej, po jednym z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Hitlerowcy przewieźli ich do więzienia wojskowego przy ul. Montelupich, skąd następnego dnia trafili do koszar 20. pułku piechoty przy ul. Mazowieckiej - dziś Wrocławska 82. Po trzech dniach zostali wywiezieni z Krakowa do Wrocławia, a następnie, 28 listopada, zesłani do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen.

Więźniom, a były wśród nich najwybitniejsze postaci nauki polskiej, nie szczędzono ani moralnego, ani fizycznego terroru. W następstwie brutalnego traktowania, głodu, zimna i braku lekarstw zmarli w grudniu i styczniu: Antoni Meyer, Stanisław Estreicher, Stefan Bednarski, Jerzy Smoleński, Tadeusz Garbowski, Feliks Rogoziński, Michał Siedlecki, Kazimierz Kostanecki, Adam Różański, Ignacy Chrzanowski, Władysław Takliński. Ich ofiara nie poszła jednak na marne, budząc sumienie cywilizowanego świata. W wyniku

licznych interwencji, głównie Włoch i Stolicy Apostolskiej, rząd niemiecki zdecydował o uwolnieniu profesorów, którzy ukończyli 40 lat. Wśród zwolnionych w lutym 1940 r. profesorów starszych, nie wszystkim udało się uratować. Zmarli niedługo z wyniszczenia: Antoni Hoborski, Antoni Wilk, Stefan Kołaczkowski, Jan Nowak, Jan Włodek, Franciszek Bossowski, Arnold Bolland, a później Jan Kozak, Paweł Łoziński, Leon Wachholz, Kazimierz Piech, Ludwik Kamykowski, Maciej Starzewski i Longin Zawadzki. Zginęli także trzej profesorowie pochodzenia żydowskiego: Leon Sternbach, Wiktor Ormicki i Joachim Metallmann. Profesorowie młodszy zostali w marcu 1940 r. przewiezieni do obozu koncentracyjnego w Dachau, skąd byli stopniowo zwalniani na przełomie roku 1940/41. Ponownie aresztowani przez gestapo, zostali zamordowani w obozach koncentracyjnych: Adam Heydel, Włodzimierz Ottman, Dobiesław Doborzyński, Jan Harajda i Walenty Winid. Ponadto w Powstaniu Warszawskim zginęli: Janusz Borkowski oraz Księża-Profesorowie Józef Archutowski i Jan Salamucha.

Środowisko akademickie Krakowa, z Uniwersytetem Jagiellońskim na czele godnie i bogato uczci 80. rocznicę tego brutalnego aresztowania. Główne uroczystości odbędą się, jak co roku, 6 listopada 2019 r. w Akademicki Dzień Pamięci o godz. 11.00 w Auli Collegium Novum. Wśród proponowanych wydarzeń warto wspomnieć o promocji książki Pani Prof. Ireny Paczyńskiej pt. *Aktion Gegen Universitäts-Professoren (Kraków, 6 listopada 1939 roku) i okupacyjne losy aresztowanych*, która odbędzie się w tym samym dniu o godz. 12.30 w sali 30 Collegium Novum. Jest to dzieło wiekopomne, liczące ponad 900 stron pozycja naukowa dokumentująca wszystkie poszczególne etapy Akcji Specjalnej Kraków, a także szersze tło niemieckich działań wojennych wymierzonych przeciwko polskiej inteligencji. Ważnym elementem książki są rozdziały poświęcone zabiegom międzynarodowej opinii publicznej, środowisk naukowych i dyplomatycznych na rzecz uwolnienia polskich uczonych. A także zaangażowaniu tych ostatnich, po zwolnieniu z obozów, w walkę cywilną przeciwko okupantowi, m.in. poprzez dzieło tajnego nauczania.

Również Stowarzyszenie NE CEDAT ACADEMIA, wraz z Instytutem Pamięci Narodowej – Oddział w Krakowie, zamierza uczcić 80. rocznicę podstępного uwięzienia Profesorów krakowskich uczelni poprzez zorganizowanie Wyprawy Akademickiej „Śladami Sonderaktion Krakau - in memoriam prof. Andrzeja Małeckiego”. - *Podobnie jak poprzednie wyprawy, których inicjatorem był zmarły w marcu br. prof. Andrzej Małeki, założyciel i wieloletni Prezes Stowarzyszenia NE CEDAT ACADEMIA, planowana obecnie XXII Wyprawa Akademicka będzie żywą lekcją historii i połączona będzie z opisem*

historycznym poszczególnych etapów martyrologii krakowskich uczonych, prelekcjami, rojekcją filmów oraz wspomnień – mówi Prezes Stowarzyszenia, dr Monika Małecka. Wzbogaci to wiedzę jej uczestników – młodzieży licealnej, studentów krakowskich uczelni oraz członków rodzin aresztowanych - na temat historii krakowskich uczelni w czasach II wojny światowej. Trasa wyprawy będzie wiodła z Krakowa przez Wrocław, Sachsenhausen i Dachau. W programie przewidziano również nawiedzenie Mauthausen-Gusen na terenie Austrii. Dzięki tej szlachetnej inicjatywie Stowarzyszenie NE CEDAT ACADEMIA włącza się w upowszechnianie wiedzy i pielęgnowanie pamięci historycznej, zwłaszcza wśród młodego pokolenia Polaków.

Patronat nad Wyprawą objął JM Rektor Akademii Górniczo-Hutniczej, prof. dr hab. inż. Tadeusz Słomka. Sponsorami Wyprawy są Fundacja Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych, Fundacja im. Zofii i Jana Włodków, Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków - Balice sp. z o.o. oraz Akademia Górniczo-Hutnicza.

Wyprawa wyruszy wieczorem 14 listopada 2019 r. W tym dniu o godzinie 18:45 uczestnicy Wyprawy Akademickiej dokonają pobrania ziemi spod Dębu Wolności rosnącego przez Collegium Novum Uniwersytetu – symbolu polskiej niepodległości i cichego świadka tragicznych wydarzeń sprzed 80 lat – która następnie zostanie rozsypana na terenie obozów koncentracyjnych w Sachsenhausen i Dachau.

Źródło: Stowarzyszenie NE CEDAT ACADEMIA